

Základní podmínky kultivace *in vitro*

Požadavky na vybavení laboratoře
Živná média

Základní podmínky kultivace *in vitro*

- aseptická kultura

nutnost sterilizace a desinfekce

- vhodná výživa explantátu

živná média

- vhodné fyzikální podmínky

- osvětlení
- teplota
- koncentrace plynů
- vlhkost vzduchu

Sterilizace a desinfekce

A. Fyzikální

- mechanická a elektrostatická

vzduch očkovacích boxů (laminární, 2. třída)

filtrace termolabilních látek - filtry:

skleněné (frity G5, S4)

membránové (Seitz, Millipore, Sartorius)

0,22mm

- UV záření (kultivační místnosti, boxy)

- teplota

suché nebo vlhké teplo

Očkovací boxy

laminární proudění vzduchu do pracovního prostoru přes filtry:

předfiltry

HEPA-filtry („High Efficiency Particulate Air“)

- horizontální proudění

FATRAN (Slovensko)

GELAIRE (Itálie)

- vertikální proudění

UNIFLOW (z Kolína/n. R.)

HOLTEN (Německo) **AURA** (Itálie) **A2**

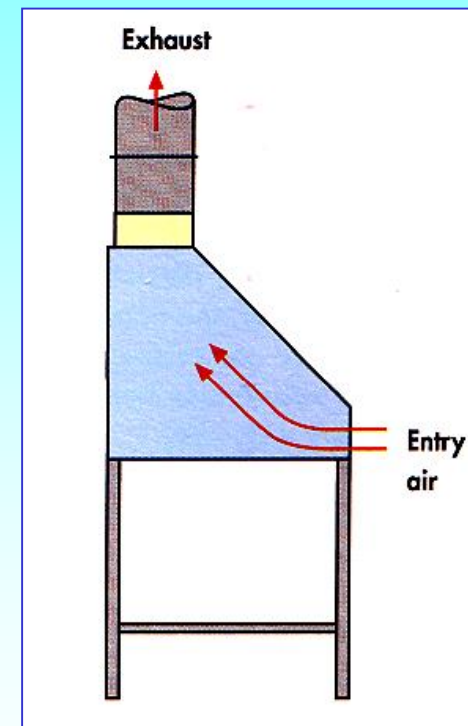
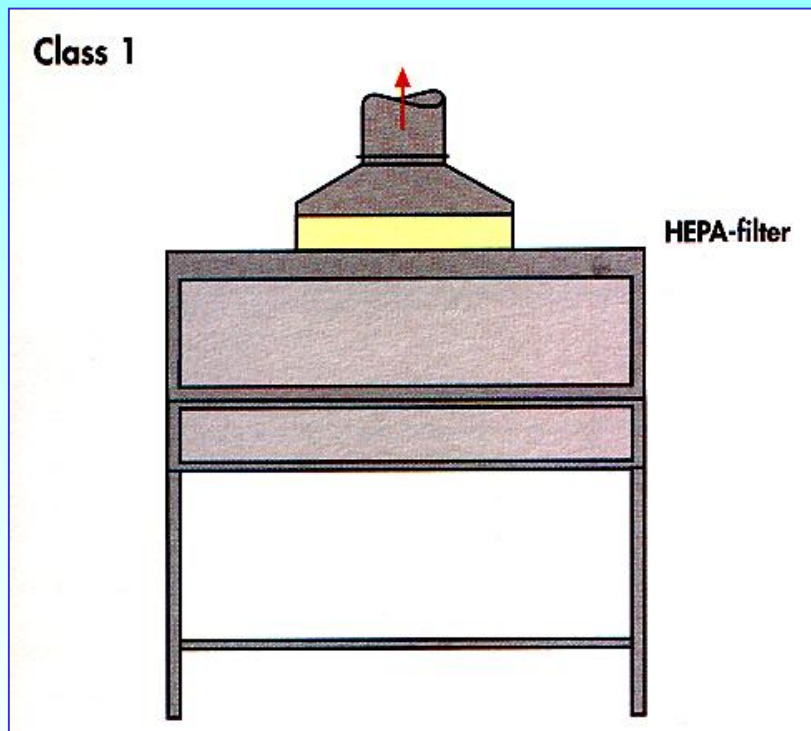
Vitro Centre International, Nizozemí

horizontální proudění filtrovaného vzduchu (*Fatran, Gelaire*)
chrání materiál, ale ne pracovníka a prostředí

Očkovací box 1. bezpečnostní třída (lepší digestoř)

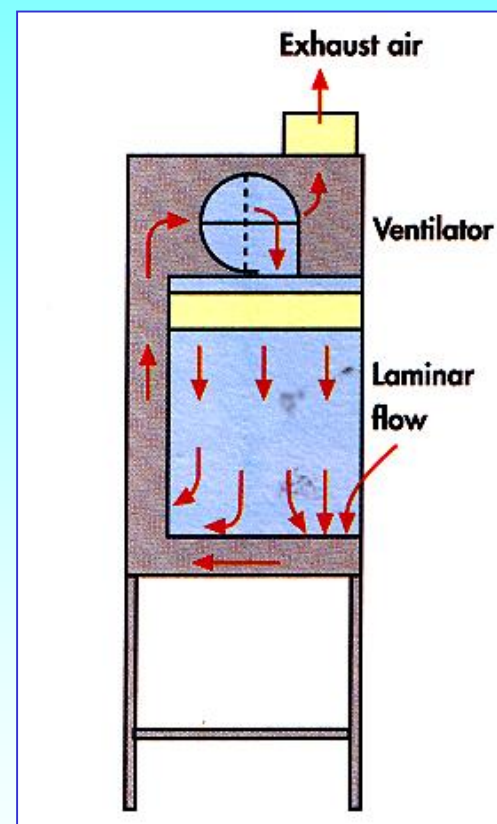
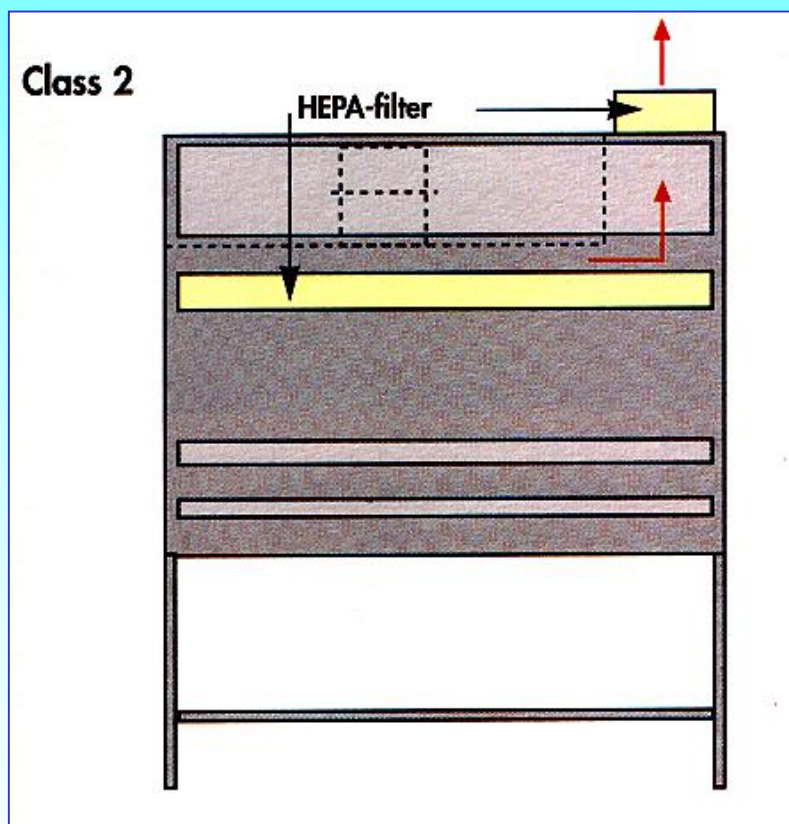
HEPA-filtr = „High Efficiency Particulate Air“

box nezajišťuje podmínky pro sterilní práci
chrání jen životní prostředí

Očkovací box

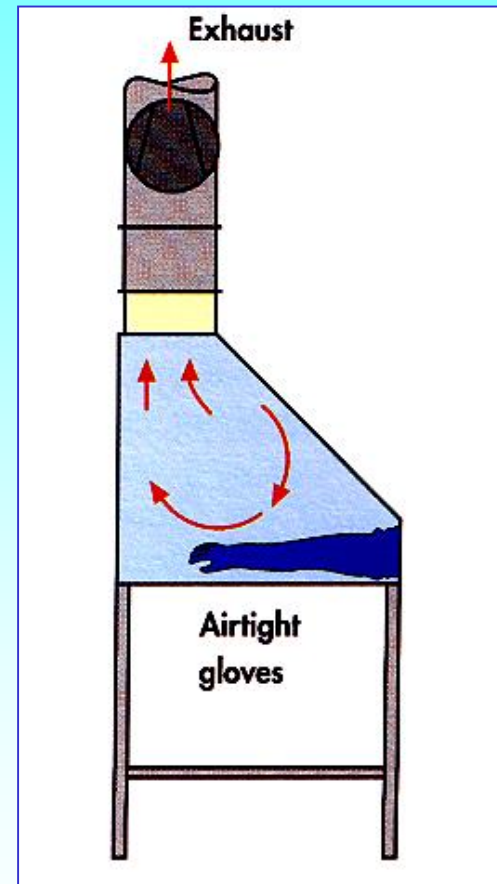
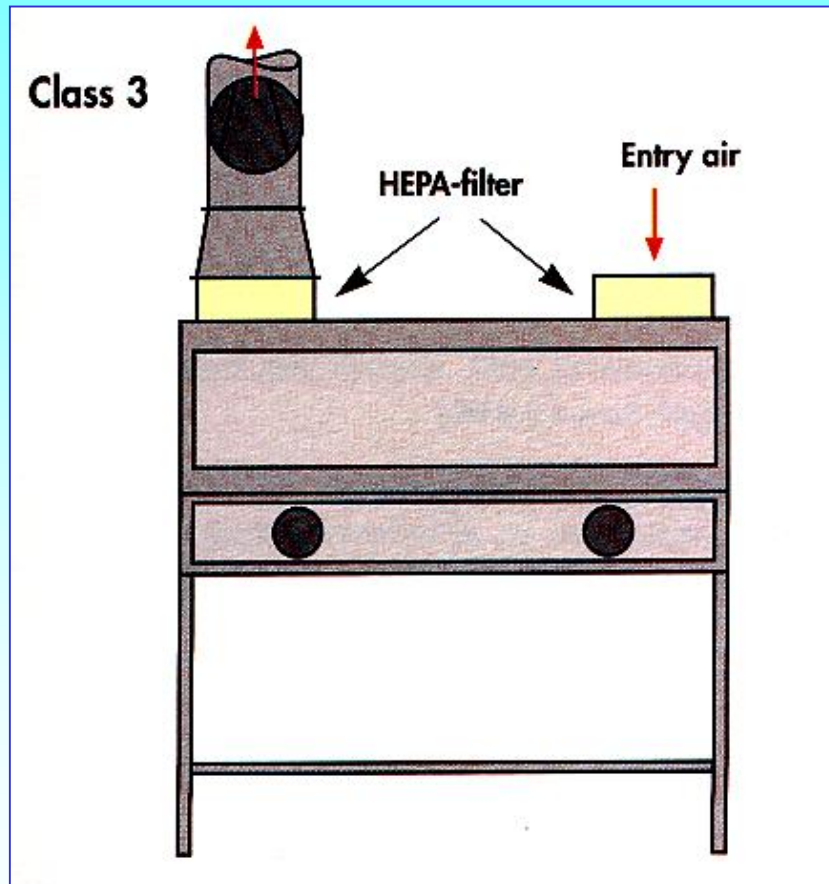
2. bezpečnostní třída

AURA, Holten - je možné pracovat i s **GMO**
= ochrana materiálu, pracovníka i prostředí

Očkovací box

3. bezpečnostní třída

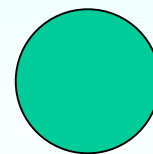
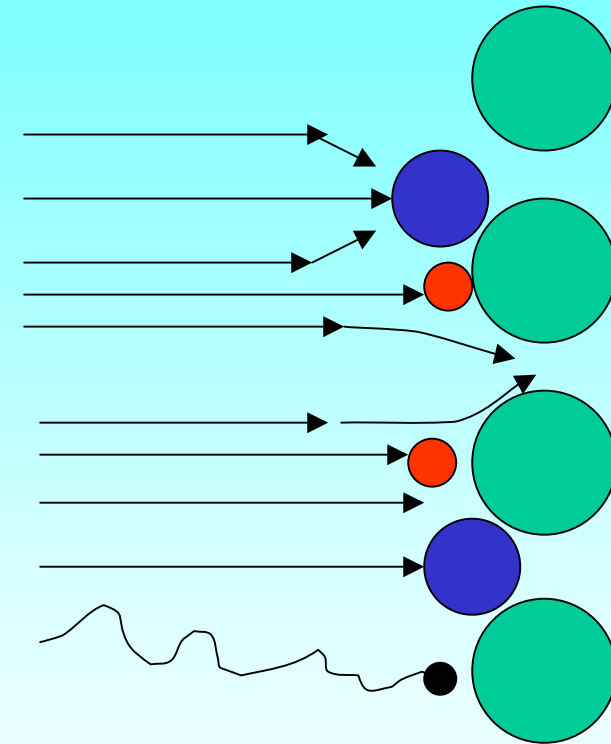
užití pro práci s vysoce infekčními, toxickými nebo radioaktivními materiály apod.

Velikost filtrem zadržených částic < $0,1\mu\text{m}$

Mechanismy zadržení částic

1. efekt síta = **velké částice**
2. **menší částice** =
inertní k proudění
3. **nejmenší částice** =
Brownův pohyb

= vlákna filtru

Sterilizace teplem

suché teplo
120 - 170°C

- horkovzdušné sušárny
- kahan
- sterilizační přístroj

sklo
nástroje

vlhké teplo voda, živná média, roztoky, filtrační papír

normální tlak

- zavařovací hrnec
- Kochův sterilizační přístroj vodou chlazený plášť

zvýšený tlak - tlakový hrnec
- autokláv

100kPa, 121°C

Sterilizace při zvýšeném tlaku vztah mezi teplotou a tlakem

°C	115	120	134	143
kPa	70	100	200	300

(autokláv Chirana, PS 20)

Minimální doba pro sterilizace médií v autoklávu (katalog Sigma)

objem média /ml/	doba /min/	teplota /°C/
20 - 50	20	121
50 - 500	25	121
500 - 5 000	35	121
prázdné sklo filtr. papír	30	130

Změny v médiu při autoklávování (Pierik 1987)

- snižování pH o 0,3 - 0,5
- štěpení sacharózy → glukóza a fruktóza
- při dlouhé době → precipitace solí
depolymerace agaru
- rozklad termolabilních látek

zeatin, GA, etylén

kolchicin

antibiotika

rostlinné extrakty

Sterilizace a desinfekce

B. Chemická

Oxidace - látky uvolňující:

a) kyslík (H_2O_2 , Persteril)

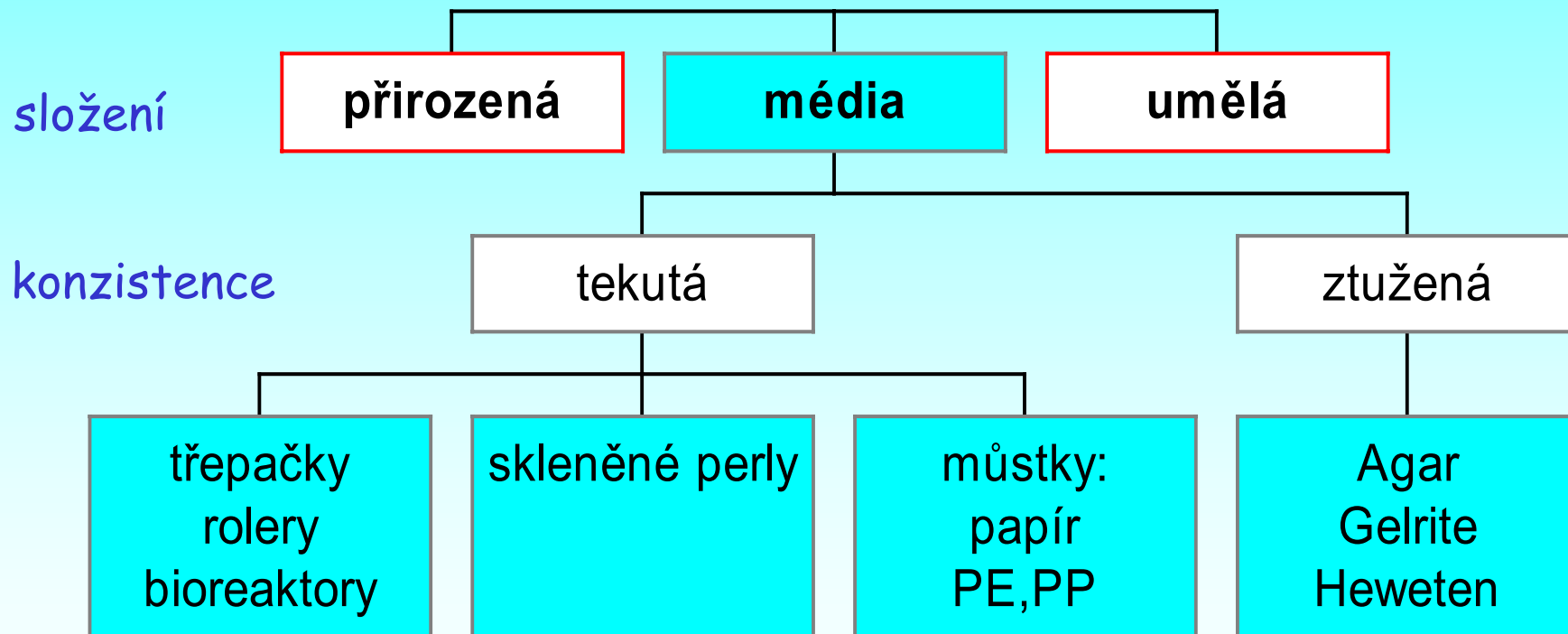
b) element. halogeny (chlorové vápno, chlornany
Chloramin B, SAVO, Ajatin, Decidin)

Koagulace bílkovin ionty kovů - Hg, Sn, Ag

Sublimát $HgCl_2$, Famosept SPOFA

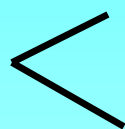
Detergencia - snížení povrch. napětí, smáčení
hydrofóbních povrchů a poškození membrán
(70% EtOH, Citowet, Tween, Triton-X100,
Jar)

Živná média

způsoby kultivace

Fyzikální podmínky kultivace

osvětlení intenzita, vlnová délka, fotoperioda
tma

teplota konstantní klimatizace
kolísavá (den x noc)

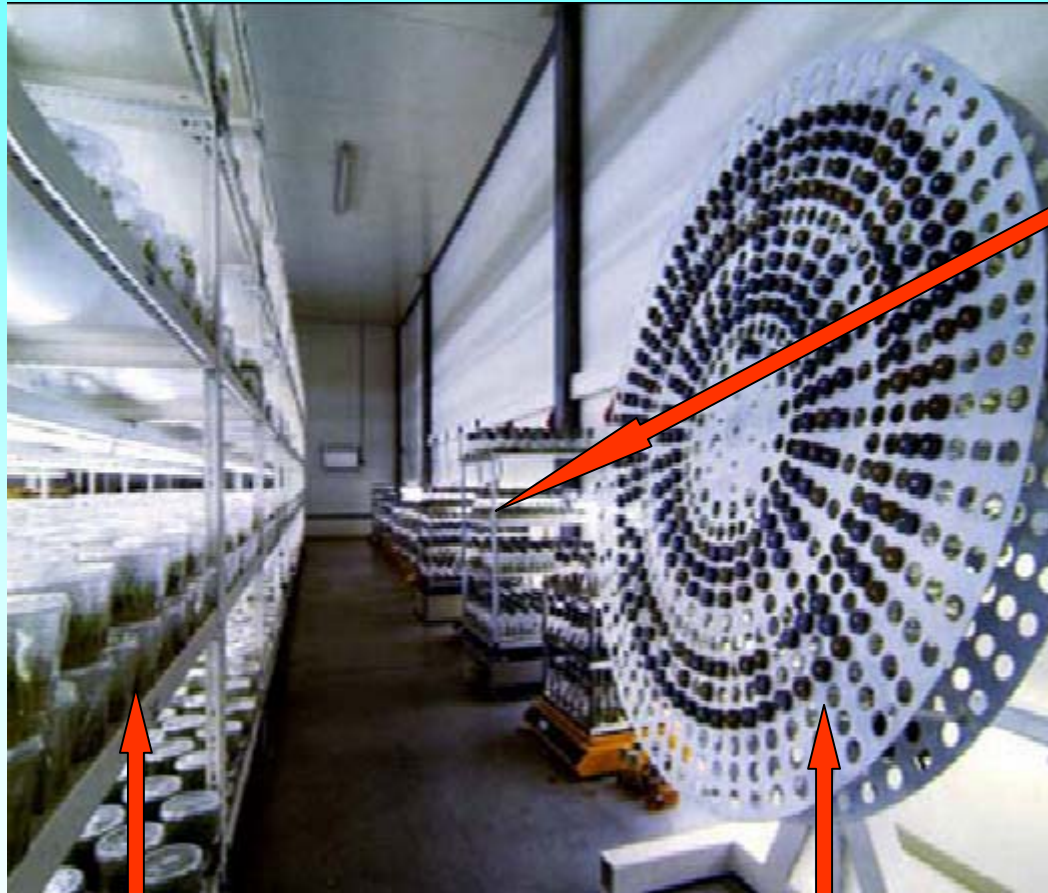
koncentrace plynů: CO_2 , etylén

vlhkost vzduchu

 těsnost uzavírání
kultivačních nádob

Různé možnosti kultivace *in vitro*

kultivační regály pro kultury
na agarem ztuženém médiu

rotační kultivační systém
pro kultivace v tekutém médiu

horizontální
třepačky
pro kultivace v
tekutém médiu

Hark Orchideen GmbH
Lipstadt, Německo
Katalog Duchefa

Komerční kultivační místnost

InVitro, Nizozemí
z katalogu Duchefa

Kultivační nádoby s ventilací

víčka na plastové krabičky
se speciální membránou
propustnou pro plyny

kultivační sáčky se
speciální membránou
propustnou pro plyny
(Sun bag, Sigma)
původně pro kultivaci hub

na jedno použití
sterilizace γ zářením

velikost pórů $0.02 \mu\text{m}$,
autoklávovatelný

Polypropylenová membrána (můstek)

Magenta box

tekuté médium

podle katalogu Sigma

Bioreaktory laboratorní

objem
3 litry

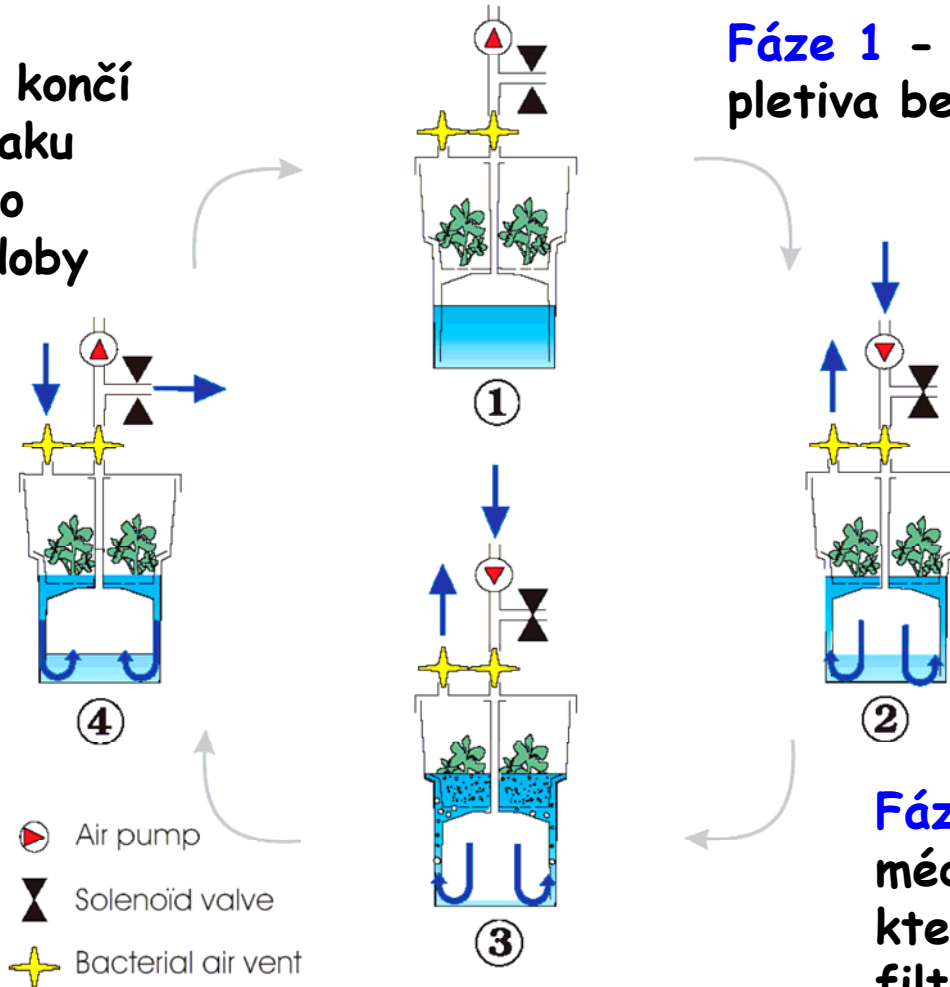
objem
15 litrů

objem
80 litrů

RITA® - občasně zaplavovaný systém

Fáze 4 - cyklus končí
ukončením přetlaku
medium stéká do
spodní části nádoby

Fáze 1 - nejdelší trvání,
pletiva bez imerze médiem

Fáze 2 - začíná imerze,
médiem, tlak vzduchu,
který vstupuje přes
filtr, vytlačuje tekuté
médiem k explantátům

Fáze 3 - výměna vzduchu
uvnitř reaktoru

Bioreaktory produkční

v roce 2005 největší
automatický provzdušňovaný
bioreaktor pro pěstování
rostlinných buněk a orgánů
na světě

pracovní objem každého
tanku 20 000 l (20 tun)
celkový objem 160 000 l
(160 tun)

Foto: Sung Ho Son
VitroSys Inc., Korea

Povrchová desinfekce semen

Uzavření semen do epruvety nebo gázy

1. roztok: 50 ml sterilní destil. vody   **1 minuta**
50 ml 96% EtOH
10 ml 30% peroxidu vodíku

Oplach sterilní destil. vodou

2. roztok   20% SAVO (v/v)   **15 - 20 minut**

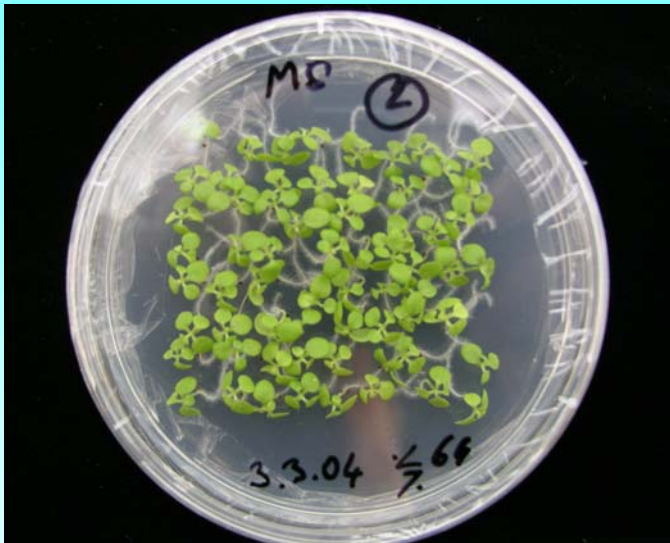
3x oplach sterilní destil. vodou   **vždy 3 - 5 minut**

Výsev na Petriho misky

buničitá vata, skleněné perly + voda, médium

Nicotiana tabacum L. - výsev semen

heterozygotní 1-3AI-7
na MS médiu bez MTX

heterozygotní 1-3AI-7
na MS médiu s MTX

kontrola SR1
na MS médiu s MTX

Živná média

Složení živných médií

kultury jsou většinou heterotrofní

- **anorganické sloučeniny (minerální výživa)**
  - makroelementy: **N, P, K, Ca, Mg, S**
  - mikroelementy: **Fe, B, Cu, Mn, Ni, Co, I,**
- **organické sloučeniny (organická výživa)**
  - zdroje organického uhlíku: mono- a disacharidy (sacharóza)
  - zdroje organického dusíku: aminokyseliny, polyaminy
  - vitamíny
  - inositol (cyklický šestisytný alkohol)
- **růstové regulátory** (hlavně auxiny a cytokininy, dříve přírodní látky)
- **ztužování médií** (agar, Gelrite®)
- **regulace pH** (MES, PIPES)

Makroelementy

N, P, K, Ca, Mg, S

- důležité jak kationty, tak anionty
- živná média obsahují řádově mM koncentrace

Gamborg *et* Phillips (1995):

anorganický dusík a draslík alespoň 30mM

NO_3^- K^+

amonné soli NH_4^+ 2-20 mM

sulfáty, fosfáty, vápník a hořčík   1-3 mM

SO_4^{2-} PO_4^{3-} Ca^{2+} Mg^{2+}

Dusík

Hlavní složkou všech médií je anorganický dusík, používá se ve dvou formách:

- nitráty
- amonné ionty

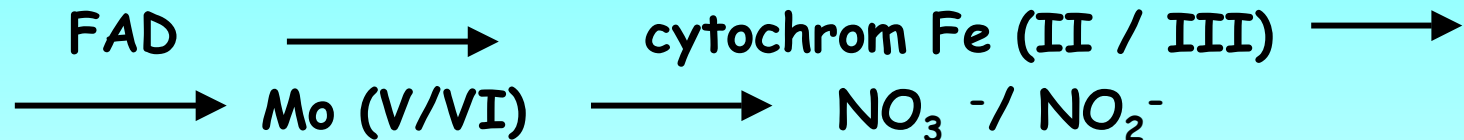
Dusičnany (nitráty)

- mohou být **transportovány xylémem** do jiných částí rostliny, kde probíhá jejich asimilace
- nemohou být použity k syntéze organických molekul přímo, ale **musí být postupně redukovány** (ve dvou krocích) - napřed na dusitany a pak až na amonné ionty
- mohou být **skladovány** ve vakuolách buněk a plní důležitou funkci osmoregulace a rovnováhy mezi kationty a anionty.

Asimilace dusíku

1. krok - konverze nitrátu na nitrit

nitrátreduktáza (v cytoplazmě) katalyzuje přenos e^- z NADPH

2. krok - redukce nitritu na čpavek

nitritreduktáza (v plastidech) katalyzuje redukci

elektrony pro tuto redukci se získávají ve fotosystému I
přenašečem je feredoxin

Amonné ionty

- volný čpavek nebo amonné ionty jsou pro rostliny **toxické** i v nízkých koncentracích (inhibice tvorby ATP)
- jsou rychle převáděny na nízkomolekulární organické sloučeniny (**glutamin, glutamát, asparagin, arginin, alantoin...**)
- skladování v kořenech rostlin a zásobních orgánech

Fosfor

- je přijímán jako **dihydrogenfosforečnan**
- může být přítomen v rostlinách jako anorganický fosfát (**Pi**), po vstupu do cytoplazmy je rychle esterifikován na **ATP**
- je nezbytný:
  - pro stavbu **DNA, RNA, fosfolipidů** biomembrán
  - pro **energetický metabolismus** - energie uvolněná glykolýzou nebo získaná fotosyntézou nebo oxidativní fosforylací se ukládá do **ATP** a může být později uvolňována hydrolýzou na **ADP** a **Pi**

Draslík

- má **velkou pohyblivost** - jak na buněčné úrovni, tak na dlouhé vzdálenosti ve floému a xylému, je iontem s **nejvyšší koncentrací** v buňce (100 - 200 mM v cytopl.).
- význam pro **osmoregulaci**
- funguje jako protiváha při **udržování optimálního pH**
- **aktivuje mnoho enzymů** (vazba K^+ indukuje konformační změny proteinů), aktivuje membrány pro **vazbu ATPáz**

Vápník

- většinou vázán na buněčné stěny (Ca pektáty) a buněčné membrány
- transport Ca^{2+} floémem i z buňky do buňky je velmi omezený
- Ca^{2+} ovlivňuje **stabilitu buněčné membrány** interakcí s fosfáty, karboxylovými skupinami fosfolipidů a proteinů
- Ca vazebný protein **kalmodulin** - role v regulaci intracelulární koncentrace Ca^{2+}

Hořčík

- velmi mobilní, schopný tvořit komplexy
- je nezbytný pro
  - pro četné enzymatické reakce
  - fotosyntéza, regulace pH a rovnováhu iontů
  - syntéza proteinů (tvoří můstek mezi podjednotkami ribozómů - při jeho nedostatku se podjednotky rozpadnou a proteosyntéza je zastavena)
  - energetický metabolismus

Mikroelementy

používají se mikromolární koncentrace
mají význam především jako kofaktory

- bór B
- chlór, jód Cl, I
- železo Fe
- kobalt Co
- měď Cu
- mangan Mn
- molybden Mo
- zinek Zn

Fe ve formě chelátu s EDTA nebo EDDHA

Organické sloučeniny - „vitamíny“

- B1 thiamin
- B6 pyridoxin
- kyselina nikotinová
(biotin, kyselina listová, D, pantotenát vápenatý...)
- myo-inositol - stavební jednotka inositolfosfatidů
role při tvorbě a metabolismu membrán, u rostlin i
jako fytinová kyselina = se 6 zbytky kys. fosforečné

Organické sloučeniny uhlíku sacharidy

- metabolizovatelné cukry: zdroj organického uhlíku
  - sacharosa
  - glukosa
  - fruktosa
- nemetabolizovatelné cukry: změny osmotické hodnoty média
  - manitol
  - sorbitol

Organické sloučeniny dusíku aminokyseliny

- směsi
  - kvasničný hydrolyzát („yeast extract“)
  - hydrolyzát kaseinu (aminokyseliny mléčného proteinu)
- čisté aminokyseliny L-formy
L-glycin

Dusíkaté organické sloučeniny - polyaminy

- putrescin
- spermidin
- spermin

mají nejen funkci **nutriční**, ale hlavně **regulační**:

1. podpora tvorby adventivních kořenů
2. podpora tvorby prýtlů
3. podpora somatické embryogeneze

Růstové regulátory

růst stimuluující

- auxiny (NAA, IBA, 2,4-D, Picloram)
- cytokininy (kinetin, BAP, 2-iP, TDZ)
- gibereliny (GA3)

růst ihibující

- kyselina abscisová (ABA)

Ztužování médií

- **agar** - polysacharid extrahovaný z různých druhů mořských řas (často obsahuje velké množství solí)
- **karagenan** - polysacharidy z ruduch, po ochlazení tvoří dvojitý helix v přítomnosti kationtů (Kappa typ tvoří gel v přítomnosti K^+ , Iota typ geluje v přítomnosti Ca^{2+})
- **Gelrite®** - přírodní anionický polysacharid produkovaný mikrobiální fermentací (glukosa, glukuron. kyselina, glukosa a rhamnosa). Poskytuje pevný průhledný gel v přítomnosti Mg^{2+} , Ca^{2+} . Používá se v **poloviční koncentraci** ve srovnání s agarem.
- **alginát sodný** - směs polyuronových kyselin, extrahován z hnědých řas. Tvoří **zastudena** gely rozpustné vodou, geluje v přítomnosti Ca^{2+}

Plant Biotechnology - Sigma Aldrich

http://www.sigmaaldrich.com/Area_of_Interest/Life_Science/Plant_Biotechnology/Tissue_Culture_Protocols.html

The Plant Tissue Culture Protocols are part of Sigma's growing offer in Plant Biotechnology.

- Media Preparation
- Media Formulation
- Sterilization Techniques
- Storage

Plant Biotechnology - Sigma Aldrich

Plant Tissue Culture Protocols

Antibiotics

Gelling Agents

Murashige and Skoog Media Variations

Phycology and Aquatic Plant Media

Plant Pathology Media

Silver Thiosulfate Solution

Media

Sunbag Vessels

Surface Sterilization of Plant Explants and Orchid Seed

Classic Plant Media

Iron Chelate Solution

Orchid Culture Media

Plant Growth Regulators

Plant Tissue Culture Media

Sterilization of Culture

Vitamin Mixtures

Nejčastěji používaná média

- **Murashige et Skoog (1962)** **MS**
- **Gamborg, Miller et Ojima (1968)** **B5**
- **Schenk et Hildebrandt (1972)** **SH**
- **White (1963)**
- **Nitsch (1951), Nitsch et Nitsch (1967)**
- **Lloyd et McCown (1981)** **WPM**
- **Kao et Michayluk (1975)**
- **Chu (1975)** **N6**

<http://www.hos.ufl.edu/mooreweb/TissueCulture/tcclass.htm>

Murashige - Skoogovo základní médium (1962)

Inorganics

(mg/L) M 0404

• Potassium nitrate	1900.0
• Sodium nitrate	1751.0
• Ammonium nitrate	1650.0
• Magnesium sulphate	180.7
• Potassium phosphate monobasic	170.0
• Calcium chloride anhydrous	332.2
• Na ₂ -EDTA	37.26
• Ferrous sulphate · 7H ₂ O	27.8
• Cobalt chloride · 6H ₂ O	0.025
• Cupric sulphate · 5H ₂ O	0.025
• Boric acid	6.2
• Manganese sulphate · H ₂ O	16.9
• Molybdic acid (sodium salt) · 2H ₂ O	0.25
• Potassium iodide	0.83
• Zinc sulphate · 7H ₂ O	8.6

Vitamíny podle Gamborga (B5)

Organics

(mg/L) M 0404

- myo-Inositol 100.0
- Nicotinic acid (free acid) 1.0
- Pyridoxine · HCl 1.0
- Thiamine · HCl 10.0

Příprava živného média (1 l)

1. 6,5 g **agaru** vsypeme do 300 ml destilované vody v SIMAX láhvi a rozvaříme v autoklávu.
2. Do Erlenmeyerovy baňky odměříme 500 ml **destilované vody**.
3. Přidáme koncentráty **makroelementů** (100 ml), **mikroelementů** (10ml) a chelát železa (5 ml).
4. Přidáme **vitamíny** (1 ml zamražené směsi).
5. Navážíme 100 mg **inositolu**.
6. Navážíme 20 g **sacharózy**.

Příprava živného média (1 I)

7. Podle potřeby doplníme další látky jako **aktivní uhlí, růstové regulátory** a pod.
8. Slijeme rozvařený agar s roztokem v EM baňce a **doplníme** v odměrném válci **na 1000 ml**.
9. Pomocí Phan papírků **změříme pH** a upravíme na 5,7 pomocí 0,1 M KOH nebo 0,1 M HCl.
10. Médium dobře **promícháme** přeléváním z válce do EM baňky a **rozlijeme** asi po 40 ml do kultivačních nádob.

Příprava živného média (1 I)

11. Kultivační nádoby s médiem **uzavřeme** vhodným uzávěrem
12. Následující den **sterilizujeme** při 121°C v autoklávu po dobu 20 minut
13. Krátkodobě média **uchováváme** při laboratorní teplotě, při skladování po delší dobu používáme lednici

při kultivaci v Petriho miskách rozléváme médium sterilně v očkovacím boxu až po sterilizaci